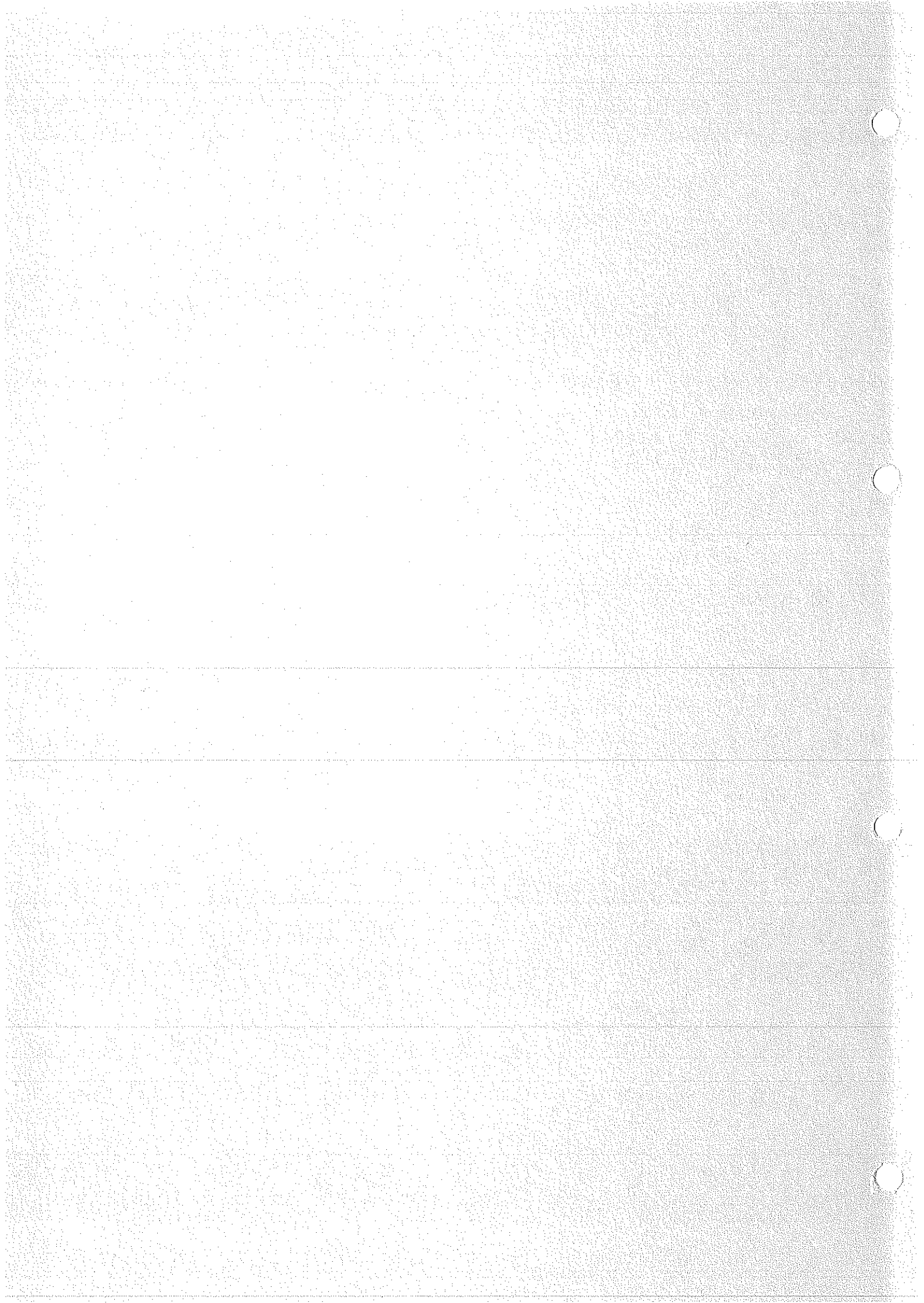

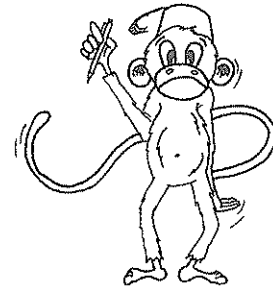
Hoofdstuk 3

Onbekende moeilijke woorden

Les 1

Help, een moeilijk woord

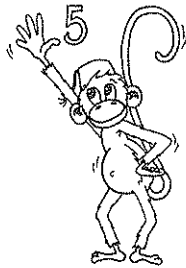

We hebben in het vorige hoofdstuk geleerd wat je allemaal moet doen **voordat** je een tekst gaat lezen. In de volgende lessen zullen we het erover hebben wat je moet doen **tijdens** het lezen van een tekst. Maar voordat je begint met lezen, moet je **altijd** jezelf de 5 vragen stellen! (het symbool staat bij de tekst om je daaraan te herinneren)

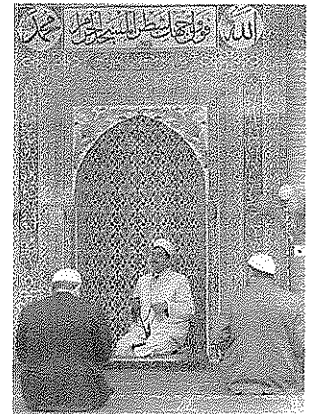
In dit hoofdstuk zullen we uitleggen wat je moet doen als je een moeilijk woord tegenkomt in de tekst.

Hieronder staat een tekst.

Stel jezelf eerst de vijf vragen en lees dan de tekst goed door.

De moskee

(De mihrab)

- 1 De buitenkant van de moskee lijkt een beetje op een kerk, maar er zijn verschillen. De toren van de moskee is dunner en er hangt geen klok in, zoals bij een kerktoeren. Een moskee kan een of meer torens hebben. Zo'n toren heet een minaret. Een minaret kan rond of vierkant zijn, los van de moskee zijn of eraan vastzitten. Niet iedere moskee heeft een toren.
- 5 De functie van de minaret en de kerktoeren is hetzelfde. Vanaf de toren worden de gelovigen opgeroepen naar de dienst te komen. Bij een kerk gebeurt dat door het luiden van de klokken. Bij een moskee is het een man die met zijn stem de mensen oproept om te komen. Zo iemand noemen we de muezzin (zeg: moewedzien).
- 10 De dienst in een moskee wordt geleid door een imam (zeg: imaam). Imam betekent: "hij die voor staat." De man staat voorin de moskee en hij gaat de gelovigen voor in gebed. Je kunt hem vergelijken met een dominee. Een andere naam voor hem is hodzja.
- 15 In de moskee is altijd een mihrab (zeg: mieraap). Dat is de muur die naar het oosten toe staat. Deze muur is heel mooi versierd. Moslims bidden altijd met hun gezicht naar het oosten. Aan de mihrab kunnen ze zien, welke kant het oosten is.

Doordat je jezelf voor het lezen de vijf vragen stelde, had je je goed voorbereid op het lezen. Toch is het nog best een moeilijke tekst. Dat komt omdat er moeilijke woorden in de tekst staan. Er zijn vijf moeilijke woorden onderstreept.

Om achter de betekenis van een woord te komen, moet je het woord eerst nog een keer lezen. Weet je het dan nog niet, lees dan een stukje terug. Vaak staat het woord dan in de tekst al uitgelegd.

1. Wat betekent minaret (regel 4)?

.....

.....

Het helpt dus om een stukje terug te lezen.

2. Weet je nu ook wat muezzin (regel 9) betekent?

.....

.....

Soms helpt het niet om een stukje terug te lezen. Het woord wordt dan niet eerder uitgelegd. **Dan moet je een stukje verder lezen.** Misschien wordt het woord verderop in de tekst wel uitgelegd.

3. Wat betekent imam (regel 11)?

.....

.....

Je kunt dus ook proberen een stukje verder te lezen, om de betekenis van een woord op te zoeken.

Kun jij nu de volgende vragen beantwoorden:

4. Wat is een hodzja (regel 14)?

.....

.....

5. Wat is een mihrab (regel 15)?

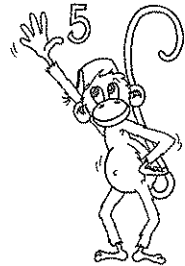
.....

.....

We hebben nu dus geleerd wat je kunt doen als je een moeilijk woord in de tekst tegenkomt.

Dat gaan we nu oefenen.

Lees de volgende tekst en maak de vragen.

Grotonderzoek.

- 1 Iemand die grotten onderzoekt, noemen we een speleoloog. Als speleoloog moet je veel in je mars hebben. Je moet veel weten van geologie. Geologie is de studie van de samenstelling en het ontstaan van de aardkorst. Maar je moet ook fossielen en beenderen en andere overblijfselen van dieren kunnen herkennen.
- 5 Ook moet je een goede conditie hebben. Die is nodig voor het zware klim- en klauterwerk. Je moet door nauwe spleten kruipen en afdalen in diepe kloven. En je moet ook nog eens niet snel bang zijn. Er dreigt namelijk vaak veel gevaar in grotten. Je kunt gewond raken door vallende stenen of je kunt ingesloten raken door stijgend water.
- 10 Je ziet het: Speleoloog is een heel interessant, maar gevaarlijk beroep. Je moet er heel veel voor weten en kunnen, en je moet niet snel bang zijn.

6. Wat is een speleoloog (regel 1)?

.....

.....

7. Wat is geologie (regel 2)?

.....

.....

8. Wat zijn fossielen (regel 3)?

.....

.....

Les 2

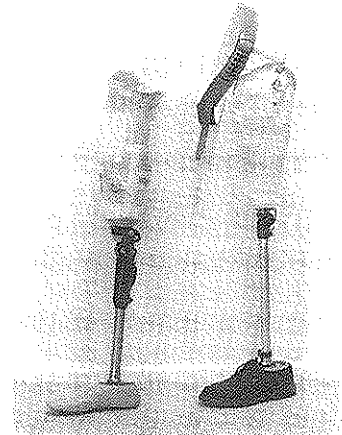
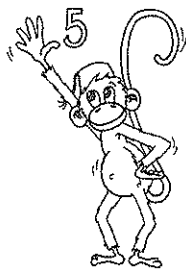
Help, geen uitleg?

We hebben een paar stappen geleerd, die je kunt volgen als je een moeilijk woord tegenkomt in de tekst:

1. De eerste stap is dat je het woord nog een keer leest.
2. Dan lees je een stukje terug in de tekst.
Weet je nu nog niet wat het woord betekent;
3. Dan lees je een stukje verder in de tekst.

Dit gaan we nog eens oefenen.

Lees de onderstaande tekst en beantwoord de vragen.

Een kunstbeen

- 1 Een mens heeft twee benen. Je hele lichaam rust op die twee benen. Ze zijn daarom sterk gebouwd. Veel sterker dan bijvoorbeeld je armen. Er zijn mensen (volwassenen en kinderen) die géén twee benen hebben. Soms missen ze een heel been of alleen het onderbeen. Als mensen een been missen dan krijgen ze een kunstbeen. Een kunstbeen
- 5 wordt ook wel een prothese genoemd. Een prothese is een hulpmiddel dat een lichaamsdeel vervangt dat je niet meer hebt. Dus een kunstgebit is een gebitsprothese en een kunstbeen is een beenprothese.
- Een kunstbeen wordt gemaakt door een orthopedisch instrumentenmaker. Orthopedisch wil zeggen dat het te maken heeft met botten, spieren en gewrichten die afwijken van het
- 10 normale.
- Met een kunstbeen kun je niet zomaar ineens lopen. Dat moet je leren. En dat kan een hele tijd duren. Om dat te leren gaan mensen vaak naar een apart soort ziekenhuis. Dat heet een revalidatiecentrum. Met veel oefenen en doorzetten kun je dan leren met een kunstbeen een gewoon leven te leiden.

(Uit: Ransijn, 1994)

1. Wat is een prothese (regel 5)?

.....

2. Wat betekent orthopedisch (regel 8)?

.....

3. Wat is een revalidatiecentrum (regel 13)?

.....

.....

Maar wat moet je doen als een moeilijk woord niet in de tekst wordt uitgelegd?

Kijk maar eens naar de volgende tekst:

Als je niet weet wat **racisme** is, snap je deze poster niet.

En het staat ook nergens uitgelegd.

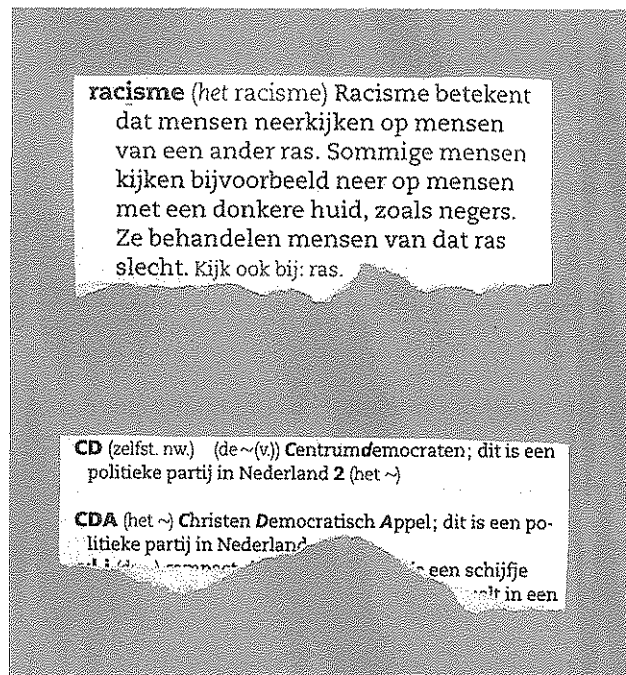
Dit geldt ook voor **CD**.

Als je niet weet wat dat is, snap je niets van deze tekst.

Je kunt in het woordenboek opzoeken wat zo'n woord betekent.

Stel je vindt de volgende teksten in het woordenboek.

Snap je nu de poster op de vorige bladzijde wel?

4. Wat betekent **racisme**?

.....

5. Wat betekent **CD**?

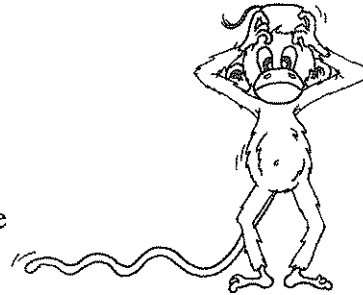
.....

*Als een moeilijk woord niet wordt uitgelegd in de tekst,
kun je dat woord altijd opzoeken in het woordenboek
Soms is de uitleg van een woordenboek zo moeilijk, dat je het nog niet
begrijpt.
Dan kun je het beste aan iemand anders vragen wat het woord betekent.
Bijvoorbeeld aan de meester of juffrouw of aan je vader of moeder.*

*Je hebt nu in dit hoofdstuk geleerd wat je moet doen als je een moeilijk woord tegenkomt.
Je kunt vijf stappen volgen om achter de betekenis van dat woord te komen.
Hierna staan de stappen nog eens op een rijtje.*

Stappenplan moeilijke woorden.

Als je een moeilijk woord tegenkomt in de tekst moet je

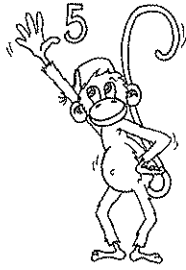
1. Het woord nog een keer lezen. Weet je nu wat het woord betekent?
Nee? →
2. Lees een stukje terug in de tekst. Staat hier uitgelegd wat het woord betekent?
Nee? →
3. Lees een stukje verder in de tekst. Staat hier uitgelegd wat het woord betekent? Nee? →
4. Kijk in het woordenboek. Begrijp je wat daar in staat?
Nee? →
5. Vraag aan iemand anders wat het woord betekent.

(S. Sliepen en J. Plattel, 1992)

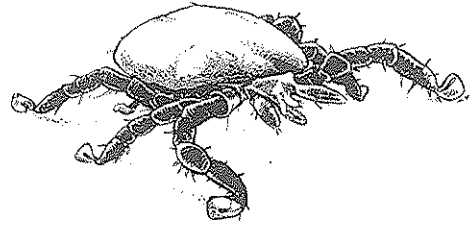
Nu gaan we oefenen met een paar teksten.

Vergeet de vijf vragen niet, voordat je gaat beginnen met lezen.

Als je niet meer weet wat je moet doen als je een moeilijk woord tegenkomt, mag je 'het stappenplan moeilijke woorden' erbij houden.

Teken

Zo ziet een teek er onder een microscoop uit.

- 1 Heb je wel eens een teek gezien? Het kan zijn dat bijvoorbeeld je hond er een had, na een wandeling door het bos. Of misschien heb je zelf wel eens zo'n klein zwart bolletje op je huid gehad. Maar wat is dat eigenlijk voor een beestje?
- 5 Een teek is een klein zwart beestje dat zich met het voorste stuk van zijn lichaam vastzet in de huid van een mens of een dier. Zodra de teek stevig vastzit, gaat hij drinken van het bloed. Dan wordt hij steeds dikker en dikker. Het dier of de mens waarvan de teek het bloed drinkt, noem je de **gastheer**. De teek is een **parasiet**. Een parasiet is een dier dat leeft ten koste
- 10 van zijn gastheer.

(Uit: Duynstee, 1995)

6. Wat is een **gastheer** (regel 9)?

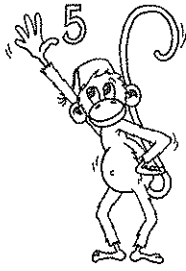
.....

.....

7. Wat is een **parasiet** (regel 9)?

.....

.....

Daar kijk je zo door heen

- 1 Voor een roofdier is het handig om niet gezien te worden als hij wil aanvallen. Veel dieren hebben daarom een schutkleur. Ze zijn bijvoorbeeld groen als ze vaak tussen de groene bladeren zitten. Sommige dieren kunnen van kleur veranderen, dat is nog handiger. Maar net zo slim is het om doorzichtig te zijn.
- 5 Niet alles heeft een kleur. Glas en schoon water bijvoorbeeld niet. Veel dieren hebben doorzichtig bloed. Het lijkt net water. En spieren en huid kunnen ook zo gemaakt zijn dat je er doorheen kunt kijken. Als dat zo is, krijg je een *transparant* dier. Dat betekent dat je er doorheen kunt kijken. Een kwal is een voorbeeld van een transparant dier.

(Uit: Roebbers, 2001)

8. Wat betekent transparant (regel 7)?

.....

.....

.....

Soms kom je een moeilijk woord tegen dat niet wordt uitgelegd in de tekst. Als je de tekst verder wel begrijpt, dan mag je het moeilijke woord gewoon overslaan. Als je de tekst niet meer zo goed begrijpt, moet je het woord opzoeken in het woordenboek of de betekenis aan iemand vragen.

Kijk maar eens naar de volgende tekst.
Er staat een moeilijk woord in, namelijk *Deo Volente*.
Toch is de tekst verder goed te begrijpen.
Je mag dan gewoon verder lezen.

Wij willen u meedelen, dat wij

*Marianne Christine Gertsen en
Johannus Cornelis van de Waal*

*op Deo Volente 30 februari 2000 zullen gaan
trouwen.*

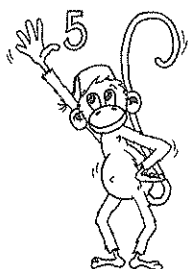
*Om half drie wordt het huwelijk gesloten in
het stadhuis van Kampen.
Om half zeven 's avonds is er een kerkdienst
in de Bovenkerk te Kampen, door dominee
Van Rijswijk. U bent allen van harte welkom
om deze dienst bij te wonen.*

*Daarna zal in Restaurant De Zonnebloem
vanaf acht uur een feest zijn waar u het
bruidspaar kunt feliciteren en de cadeautjes
af kunt geven.
(Bij voorbaat hartelijk dank!)*

Les 3

Nog eens oefenen

We hebben in dit hoofdstuk geleerd wat je moet doen als je een moeilijk woord tegenkomt in de tekst. Lees nu de volgende teksten. Stel jezelf eerst de vijf vragen. Je hoeft daarvan de antwoorden niet op te schrijven. Na het lezen worden vragen gesteld over een paar moeilijke woorden. De antwoorden op deze vragen moet je wel opschrijven.

Het jeugdjournaal.

Kijk je wel eens naar het jeugdjournaal? Elke dag vertelt een presentator wat er is gebeurd en wat het weer voor de volgende dag wordt.

Het lijkt misschien alsof de presentator alle teksten uit zijn hoofd kent. Maar dat is niet zo. Bij het journaal en bij het jeugdjournaal hebben ze daar iets op gevonden. Voor de camera hangt een spiegel met een tv eronder. De camera filmt dwars door de spiegel heen, hij heeft er dus geen last van. Op die tv zijn de teksten voor de uitzending te zien. De spiegel weerkaatst die tekst, en daardoor kan de presentator recht in de lens van de camera kijken en zien wat 'ie lezen moet. Zo'n televisie met spiegel voor de camera heet een **autocue** (spreek uit: autokjoe).

In de uitzending van het jeugdjournaal wordt een trucje gebruikt. Achter de presentator zie je steeds een plaatje dat te maken heeft met het onderwerp dat net begonnen is. Maar in werkelijkheid is er niets te zien. Achter de presentator is een blauwe wand. Met een computer wordt dat blauw weggehaald. Daarvoor in de plaats verschijnt dan een plaatje, foto of tekening. Zo weet je meteen waar het onderwerp over gaat.

De plaatjes worden gemaakt door **grafici**. Grafici zijn mensen die goed kunnen tekenen en weten hoe ze afbeeldingen kunnen bewerken. Ze werken een paar uur per dag voor het jeugdjournaal. Met een **paintbox** (spreek uit: peentboks), een hele krachtige tekencomputer, gaan ze aan de slag. Ze kiezen een stilstaand plaatje uit voor elk onderwerp. Dit plaatje bewerken ze net zo lang tot het een mooi, duidelijk plaatje is geworden. Dat wordt dan gebruikt in de uitzending.

(bron: www.jeugdjournaal.nl)

1. Wat is een autocue?

.....

.....

2. Wat zijn grafici?

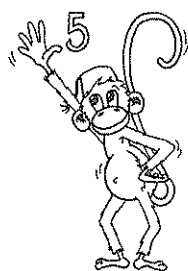
.....

.....

3. Wat is een paintbox?

.....

.....

Tenten

Bijna elke tent bestaat uit stokken, tentdoek, scheerlijnen en haringen. De tentstokken zijn meestal van **aluminium**. Dat is een erg lichte metaalsoort. Maar ze worden ook wel van kunststof gemaakt. Bijvoorbeeld van **glasfiber**. Dat is een buigzame, sterke kunststof. De stokken zorgen voor de vorm en de stevigheid van de tent. Het tentdoek is gemaakt van katoen of kunststof. Het doek houdt wind en regen buiten. Vaak zit er binnenin de tent nog een extra, dunner tentdoek. Dat noemen we de "binnentent". Een scheerlijn is een dun touw, ook van katoen of nylon. Het ene eind wordt aan de tent vastgemaakt en het andere eind aan een haring. Haringen zijn pennen van hout, kunststof of metaal. Die haringen stop je in de grond, zodat je tent stevig blijft staan.

(Uit: Kessels, 1994)

4. Wat is aluminium?

.....

.....

5. Wat is glasfiber?

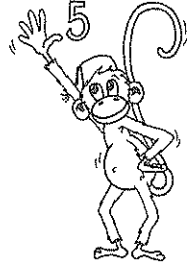
.....

.....

Les 4

Nog meer oefenen

Nu gaan we alles wat we tot nu toe geleerd hebben nog eens herhalen.

1. Wat is dit voor soort tekst?

.....

2. Waarom ga ik deze tekst lezen?

.....

3. Hoe ga ik deze tekst lezen?

.....

4. Wat zal er in de tekst staan?

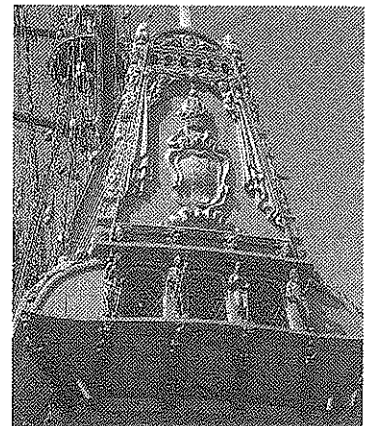
.....

5. Wat weet ik er al van?

.....

De Batavia

*In 1629 vertrok het schip de Batavia voor een lange reis van Texel naar Oost-Indië, het huidige Indonesië. De eerste maanden verliepen zonder problemen, maar vlak voor de kust van Australië ging het mis. Het schip liep vast op een **rif**. Dat is een rots die net onder water ligt. De schade was zo groot dat het schip niet meer te redden was. Gelukkig konden de meeste bemanningsleden het schip nog net op tijd verlaten.*

In die tijd werden er in Nederland veel grote schepen gebouwd. De Nederlanders konden dat als geen ander. Maar in deze eeuw weet bijna niemand meer hoe je zo'n groot schip van hout moet bouwen. Iemand die dat jammer vindt, is Willem Vos. Hij wilde graag de oude

Batavia na gaan maken op de ouderwetse manier. Om erachter te komen hoe dat dan moet, heeft hij veel oude boeken gelezen over scheepsbouw.

In 1985 is Willem Vos in Lelystad begonnen met de bouw van de nieuwe Batavia. Tien jaar heeft de bouw van dit schip geduurd. Er werd zoveel mogelijk op de ouderwetse manier gewerkt. Dus op dezelfde manier als in 1600. Er werkten verschillende ploegen aan het schip. Bijvoorbeeld de beeldsnijdersploeg en de zeilmakersploeg. Een ploeg bestond uit een leermeester en een aantal leerlingen. De leermeester zorgde ervoor dat de leerlingen het **ambacht** van vroeger leerden. Ambacht betekent handwerk. De Batavia was dus eigenlijk een soort school voor scheepsbouwers.

6. Hoeveel alinea's heeft deze tekst?

.....

7. Bedenk zelf een kopje voor elke alinea:

.....

.....

.....

8. Wat is een rif (alinea 1)?

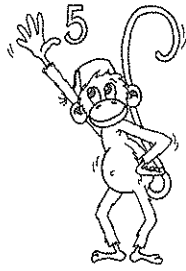
.....

.....

9. Wat betekent ambacht (alinea 3)?

.....

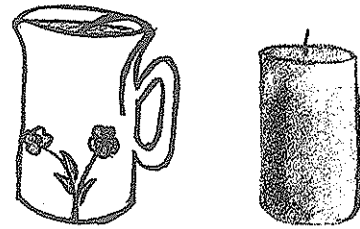
.....

Zelf kaarsen maken

Wat heb je nodig:

- oude kaarsen
- een leeg blik
- katoenen koordjes
- spijkers
- oude mokken
- een pan met heet water
- ovenhandschoenen of pannenlappen

Zo maak je een nieuwe kaars:

Verzamel zo veel mogelijk stompjes van oude kaarsen. Probeer de lontjes eruit te snijden. Zet nu een pan met heet water op een kookplaat of gasfornuis. Zorg ervoor dat het water heel heet is. In deze pan met heet water zet je het lege blik. En in dit lege blik doe je alle stompjes van oude kaarsen. Dit moet je net zo lang laten staan tot alle kaarsen gesmolten zijn. Dit kan wel lang duren! Ondertussen knoop je onderaan elk koordje een spijker. Daarna leg je de spijker in het midden van een mok. Als alle kaarsen gesmolten zijn, pak je (met ovenhandschoenen aan) het blik en giet het gesmolten kaarsvet heel voorzichtig in de mokken. Probeer de lontjes zoveel mogelijk in het midden te houden. Laat dit een dag afkoelen en dan kun je je nieuwe kaarsen zo uit de mokken laten glijden. Knip het lontje af op ongeveer een centimeter van de kaars. Veel plezier met je nieuwe kaarsen!!

10. Wat is de titel van deze tekst?

.....

11. Heeft deze tekst ook kopjes (zo ja welke)?

.....

.....

